

Operačný program Kvalita životného prostredia na obdobie 2014 – 2020

Operačný program Kvalita životného prostredia na obdobie 2014 – 2020 (2014), ktorý schválila Európska komisia (EK) koncom októbra 2014, pripravovalo Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) dva roky. Jeho príprave predchádzalo vypracovanie novej Koncepcie štátnej environmentálnej politiky na roky 2014 – 2020, ktorú pod názvom *Orientácia, zásady, priority a hlavné úlohy starostlivosti o životné prostredie SR na roky 2014 – 2020* (Klinda, 2013) schválila porada vedenia MŽP SR dňa 28. marca 2013 uznesením č. 62. Koncepcia na 55 stranách predstavuje EK požadovaný ideový podklad na tvorbu *Operačného programu Kvalita životného prostredia na obdobie 2014 – 2020* (OP KŽP). Na základe vyhodnotenia environmentálnej situácie v SR a medzinárodných východísk (dohovorov, nariadení, smerníc, odporúčaní, zmlúv, rezolúcií, deklarácií a strategických dokumentov), ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie s prihliadnutím na schválené a pripravované environmentálne prierezové, sektorové a podporné stratégie, koncepcie, programy a plány uvádza 8 strategických cieľov, 10 zásad, 7 priorít a v rámci nich 85 hlavných úloh štátnej environmentálnej politiky. Následný návrh OP KŽP zohľadnil aj skúsenosti a poznatky z realizácie predchádzajúceho operačného programu *Životné prostredie na roky 2007 – 2013* a odporúčania EK z jej *Pozičného dokumentu Komisie k vypracovaniu Partnerskej dohody a programov na Slovensku na roky 2014 – 2020*, na ktorý nadviazala samotná *Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020*, schválená EK 20. júna 2014. V súlade s ňou už dva mesiace predtým, 16. apríla 2014, vláda SR schválila návrh OP KŽP, ktorý predstavuje programový dokument SR na čerpanie pomoci zo štrukturálnych

fondov EÚ a Kohézneho fondu. Jeho globálnym cieľom je „*podporiť udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečujúce ochranu životného prostredia, aktívnu adaptáciu na zmenu klímy a podporu energeticky efektívneho nízkouhlíkového hospodárstva*“ (Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020, 2014).

Základným východiskom investičnej stratégie OP KŽP sú tri priority, definované v stratégii známej ako *stratégia Európa 2020* (2010), na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Z nich sa OP KŽP zameriava najmä na *Udržateľný rast: podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje*. OP KŽP tento rast konkretizuje viacerými potrebami, napríklad:

1. podporovaním nakladania s odpadmi v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva;
2. zabezpečovaním dobrého stavu vôd a bezpečnej pitnej vody;
3. ochranou a obnovou biologickej diverzity najmä v rámci sústavy Natura 2000, ako aj podporou ekosystémových služieb;
4. ochranou ovzdušia a zlepšením jeho kvality;
5. sanáciou environmentálnych záťaží ako predpokladu opätovného využitia sanovaných lokalít;
6. aktívnu adaptáciu na dôsledky zmeny klímy;
7. ochranou pred povodňovými rizikami súvisiacimi so zmenou klímy, zabezpečením efektívneho hospodárenia s vodou a ekologických potrieb toku a ekosystémov, ako aj podporou obnovy prirodzeného cyklu vody v krajine;
8. zohľadňovaním povodňových rizík v územnom plánovaní a pri výstavbe;

9. znižovaním rizík opustených úložísk ľahobného odpadu ich sanáciou;
10. manažmentom mimoriadnych udalostí a rizík ovplyvnených zmenou klímy;
11. znižovaním rizík súvisiacich so zosuvmi a ich sanáciou;
12. znižovaním rizík súvisiacich so suchom a ním ovplyvneným deficitom zdrojov vody;
13. zefektívnosťou intervencie zložiek integrovaného záchranného systému;
14. podporou prechodu na energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch;
15. podporou výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov;
16. zlepšovaním energetickej efektívnosti.

Podpora udržateľného využívania prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry sa bude v rámci OP KŽP orientovať na splnenie vybraných troch tematických cieľov č. 4 – 6, rozpracovaných do 11 investičných priorít:

- tematický cieľ č. 4 – podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch s 5 investičnými prioritami;
- tematický cieľ č. 5 – podpora prispôsobovania sa zmene klímy, predchádzanie a riadenie rizika s 2 investičnými prioritami;
- tematický cieľ č. 6 – zachovanie a ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov so 4 investičnými prioritami.

Celkove investičnú stratégiu OP KŽP, tvoriacu predmet podpory vo výške 4,308 mld. eur (z toho 3,138 mld. eur z Kohézneho fondu a z Európskeho fondu regionálneho rozvoja – EFRR), rozdelili do 5 prioritných osí, v rámci ktorých sú prostredníctvom 11 investičných priorít a 20 špecifických cieľov určené operačné ciele. Štruktúra a alokácia

prostriedkov investičnej stratégie OP KŽP sú nasledovné:

Prioritná os 1

Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry (alokácia 1,441 mld. eur z Kohézneho fondu – 45,95 % z alokácie OP KŽP; sprostredkovateľský orgán je Slovenská agentúra životného prostredia – sekcia štrukturálnych fondov EÚ).

Operačné ciele

Investičný cieľ 1.1. Investovanie do sektora odpadového hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis EÚ a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ 1.1.1. Zvýšenie miery zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu a podpora predchádzania vzniku odpadov.

Investičný cieľ 1.2. Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis EÚ a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ 1.2.1. Zlepšenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO (ekvivalentných obyvateľov) v zmysle záväzkov SR voči EÚ.

Špecifický cieľ 1.2.2. Zvýšenie spoľahlivosti úpravy vody odoberanej z veľkokapacitných zdrojov povrchových vôd v záujme zvýšenia bezpečnosti dodávky pitnej vody verejnými vodovodmi.

Špecifický cieľ 1.2.3. Vytvorenie východísk na stanovenie opatrení smerujúcich k dosiahnutiu dobrého stavu podzemných a povrchových vôd.

Investičný cieľ 1.3. Ochrana a obnova biodiverzity a pôdy a podpora ekosystémových služieb, a to aj prostredníctvom sústavy Natura 2000

a zelenej infraštruktúry.

Špecifický cieľ 1.3.1. Zlepšenie stavu ochrany druhov a biotopov a posilnenie biodiverzity najmä v rámci sústavy Natura 2000.

Investičný cieľ 1.4. Prijatie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných areálov (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženie miery znečistenia ovzdušia a podpora opatrení na zníženie hluku.

Špecifický cieľ 1.4.1. Zníženie znečistenia ovzdušia a zlepšenie jeho kvality.

Špecifický cieľ 1.4.2. Zabezpečenie sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou).

Prioritná os 2

Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami (alokácia 419,34 mil. eur z Kohézneho fondu – 13,36 % z alokácie OP KŽP; sprostredkovateľský orgán je Slovenská agentúra životného prostredia – sekcia štrukturálnych fondov EÚ).

Operačné ciele

Investičný cieľ 2.1. Podpora investícií na prispôsobovanie sa zmene klímy vrátane ekosystémových prístupov.

Špecifický cieľ 2.1.1. Zníženie rizika povodní a negatívnych dôsledkov zmeny klímy.

Špecifický cieľ 2.1.2. Zlepšenie účinnosti sanácie, revitalizácie a zabezpečenia úložísk ľahobného odpadu.

Prioritná os 3

Podpora riadenia rizík, riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvneným zmenou klímy (alokácia 260,9 mil. eur z EFRR – 8,31 % z alokácie OP KŽP; sprostredkovateľský orgán je Ministerstvo vnú-

tra SR – sekcia európskych programov).

Operačné ciele

Investičný cieľ 3.1. Podpora investícií na riešenie osobitných rizík, zabezpečenie predchádzania vzniku katastrof a vývoj systému zvládania katastrof.

Špecifický cieľ 3.1.1. Zvýšenie úrovne pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy.

Špecifický cieľ 3.1.2. Zvýšenie účinnosti preventívnych a adaptačných opatrení na elimináciu environmentálnych rizík (okrem protipovodňových opatrení).

Špecifický cieľ 3.1.3. Zvýšenie efektívnosti manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy.

Prioritná os 4

Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch (alokácia 938,88 mil. eur z EFRR – 29,92 % z alokácie OP KŽP; sprostredkovateľský orgán je Slovenská inovačná a energetická agentúra – sekcia štrukturálnych fondov EÚ).

Operačné ciele

Investičný cieľ 4.1. Podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov.

Špecifický cieľ 4.1.1. Zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe SR.

Špecifický cieľ 4.1.2. Zvýšenie výkonu malých zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie v Bratislavskom samosprávnom kraji.

Investičný cieľ 4.2. Podpora energetickej efektívnosti a využívania energie z obnoviteľných zdrojov v podnikoch.

Špecifický cieľ 4.2.1. Zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie v podnikoch.

Investičný cieľ 4.3. Podpora energie-

tickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach vrátane verejných budov a v sektore bývania. Špecifický cieľ 4.3.1. Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov.

Investičný cieľ 4.4. Podpora nízkouhlíkových stratégií pre všetky typy území, najmä pre mestské oblasti vrátane podpory udržateľnosti multimodálnej mestskej mobility a adaptačných opatrení, ktorých cieľom je zmiernenie zmeny klímy. Špecifický cieľ 4.4.1. Zvyšovanie počtu miestnych plánov a opatrení súvisiacich s nízkouhlíkovou stratégiou pre všetky typy území.

Investičný cieľ 4.5. Podpora využívania vysokoúčinnnej kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie na základe dopytu po využiteľnosti tepla.

Špecifický cieľ 4.5.1. Rozvoj účinných systémov centralizovaného

zásobovania teplom, založených na dopyte po využiteľnom teple.

Prioritná os 5

Technická pomoc (alokácia 77 mil. eur z EFRR – 2,45 % z alokácie OP KŽP).

Operačné ciele

Špecifický cieľ 5.1.1. Zabezpečenie efektívnej implementácie programu.

Špecifický cieľ 5.1.2. Zabezpečenie širokej informovanosti o programe a podpora budovania administratívnych kapacít prijímateľov.

* * *

Oprávnenými žiadateľmi o finančnú pomoc môžu byť subjekty verejného sektora (obce, vyššie územné celky, orgány štátnej správy) i súkromného sektora (právnické a fyzické osoby, združenia a

neziskové organizácie pôsobiace v oblastiach podpory OP KŽP). Riadiacim orgánom OP KŽP je MŽP SR – sekcia environmentálnych programov a projektov.

Literatúra

Európa 2020. Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Brusel: Európska komisia, 2010, 35 s.

Klinda, J.: Orientácia, zásady, priority a hlavné úlohy starostlivosti o životné prostredie SR na roky 2014 – 2020. Enviromagazín, 2013, 18, 5, s. 10 – 12.

Operačný program Kvalita životného prostredia na obdobie 2014 – 2020. Bratislava: MŽP SR, 2014, 262 s.

Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020. Bratislava: Úrad vlády SR, 2014, 223 s.

RNDr. Jozef Klinda,
jozef.klinda@gmail.com

Stromy v kompozičných prvkoch kultúrnej krajiny – niekoľko poznatkov a skúseností z hľadiska pamiatkovej ochrany (na príklade Prešovského kraja)

Na strom a jeho kompozičné možnosti vo vzťahu k jeho identite sa možno pozerá aj cez jeho pamiatkovú hodnotu. Zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu (pamiatkový zákon) definuje pamiatkovú hodnotu ako súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných a umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môže byť vec (vegetácia – zeleň) predmetom individuálnej alebo územnej ochrany. Vo všeobecnosti je rešpektovaná

Florentská charta, zaoberajúca sa špecifikami pamiatkového fondu architektonicko-vegetačných kompozícií historických záhrad, vegetačných kompozícií viažucich sa na nehnuteľné kultúrne pamiatky a systémov zelene integrálne včlenených do pôdorysnej osnovy pamiatkových území. Ochrana historickej zelene je viazaná výlučne na jej pamiatkovú hodnotu, ktorá je niečím významná. Pováčšine ide o spolupôsobenie viacerých významných hodnôt, ktoré ju predurčujú za výnimčnú a jedinečnú v regióne, v kra-

jine, v európskom, ale aj svetovom kontexte.

Základnou stavebnou jednotkou každej architektonicko-vegetačnej kompozície je drevina s jej konkrétnym výrazom, habituálnym tvarom, objemom, farebnosťou, textúrou, ale aj s reálnym situovaním v dispozičnom usporiadaní, so svojou objemovou hmotou v priestore a spoločenskou výpoveďou viazanou na dobu svojho založenia. Dlhodobý životný cyklus stromových drevín ich predurčuje k tomu, aby niesli odkaz doby, v ktorej boli vysadené či ako solitéry, solitérne skupiny, jednoduché kompozície, zložité plošno-priestorové úpravy, iluzívne napodobeniny prírodných scenérií, ale aj náhodne rozmiestnené porastové hmoty. Práve stromy a stromové skupiny človekom cielene usporiadané v plošno-priestorovej štruktúre sa líšia od naturalnej vegetácie a sú v priestore zreteľne čitateľné. Ešte výraznej-